

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 40. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr06val-shoot-idm139779804360768.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Danske Folkesagn meddeelte af Hans Christian Andersen.

Danmark er rigt paa gamle Sagn om historiske Personer, Kirker, og Herregaarde, Markens Høie og bundløse Kjær, Sagn fra Pestens Dage, Krigens og Fredens Tider. Sagnene leve i Skrift og paa Tunge, flyve saa vidt omkring, en Fugleflok, forskellige hver, som Drossel og Ugle, som Skovdue og Maage. Vil Du høre, skal jeg fortælle dig et Par.

I gammel Tid, Fjenden hærgede det danske Land; en Aften, Dansken havde vundet en Seier, laae paa Valpladsen mange Dræbte og Saarede, een af disse, en Fjende, var begge Been skudt af. Tæt ved stod en dansk Soldat, han havde just faaet frem en Flaske fyldt med Øl; i det han vilde sætte den for Munden, bad den Haardtsaarede ham om en Drik, han vilde række ham Flasken, men i det han bøiede sig ned med den, affyrede den Saarede sin Pistol paa ham; Kuglen ramte ikke, Soldaten tog sin Flaske til sig, drak Halvdelen af den og gav saa den halve Rest til sin Fjende, og sagde kun: »Slyngel! nu faaer Du kun det Halve!« Da Kongen siden hørte herom, gav han Soldaten og hans Afkom et adeligt Vaabenmærke hv[ø]ri stod afmalet en halvfyldt Flaske; Minde om hans Daad.

Der er et andet smukt Sagn, værd at høre, om Kirkeklokken i *Farum*. Præstegaarden laae tæt op til Kirken. Det var mørk Nat, seent paa Efteraaret; Præsten sad endnu saa silde og beredte sig til Helligdags Prædiken. Da hører han en sagte, underlig Lyd oppe fra den store Kirkeklokke; ingen Vind rørte sig; Klangens var ham uforklarlig, han reiste sig, tog Kirkenøglen og gik over i Kirken. I det han traadte
* * * *
-- -- -- 41

derind hørte Lyden pludseligt op, men han fornå et sagte Suk ovenfra. »Hvem er det, som her forstyrrer Kirkens Fred?« spurgte han med lydelig Stemme, og snart fornå han Trin ned fra Taarnet og han saae i Kirkegangen kom en lille Dreng hen imod ham. »Vær ikke vred!« sagde Barnet, »jeg listede mig herind da de ringede til Aftensang; min Moder er saa syg!« - og nu kunde den Lille ikke tale for Graad. Da klappede Præsten ham, bad ham være frimodig, sige Alting. »Moder dør fra mig, har de sagt; min søde, gode Moder! men jeg vidste at naar Een er syg til Døden, kan han dog blive rask igjen og leve, naar man midt paa Natten tør gaae ind i Kirken og skrabe lidt Rust af den store Kirkeklokke, det hjælper mod Døden; derfor kom jeg og skjulte mig til Klokken slog tolv. Jeg var saa angst! jeg tænkte paa alle de Døde, at de vist nok kom og holdt Kirkegang. Jeg turde ikke see ned; jeg læste mit Fadervor og skræbete Rusten af Klokken.« - »Kom, Du gode Barn!« sagde Præsten, »Vorherre slipper ikke din Moder og heller ikke Dig!« - Saa gik de to til det fattige Bondehuus, hvor den syge Kone laae; hun sov stille og sundt. Vorherre lod hende leve; hans Velsignelse lyste over hende og Sønnen.

Der er et Sagn om en fattig Knøs, *Poul Vendelbo*, som blev en stor og hædret Mand. Han var født i *Jylland* og havde læst sig frem til Student, men følte endnu en stærkere Lyst til at blive Krigsmand og tumle sig i fremmede Lande. Derom talte han en Dag i *Kjøbenhavn*; han gik ved Volden med to unge Kammerater, som havde Formue. Pludseligt standsede han og saae op mod Professorens Vindue, der sad en ung Pige, hvis Deilighed forbausede ham og de to Andre, og da de saae hvor rød han blev sagde de i Spøg: »gaae op til hende og kan du ved Vinduet, saa at vi see det, faae et godvilligt Kys af hende, saa skulle vi give dig Reisepenge, saa at Du kan reise ud og prøve om Lykken er Dig saa god ude, som hjemme.« *Poul Vendelbo* gik ind i Huset, bankede paa Stuedøren. »Min Fader er ikke hjemme,« sagde den unge Pige. »Bliv ikke vred!« svarede han, og Blodet stæeg ham op i Kinderne, »det er ikke Eders Fader jeg søger!« og nu fortalte han aabent og hjerteligt sin Lyst til at komme ud i Verden og vinde et hædret Navn; fortalte om sine to Venner der stode nede paa Gaden og havde lovet ham Reisepenge under den Betingelse at hun foran Vinduet frivilligt gav ham et Kys; og han saae paa hende med et saa ærligt, aabent og kjækt Ansigt at hendes Vrede forsvandt. »Det er Uret at tale saaledes til en ærbar Jomfru!« sagde hun, »men I seer saa skikkelig ud! jeg vil ikke hindre Eders Lykke!« og hun førte ham hen til Vinduet og gav ham et Kys. Vennerne holdt deres Løfte, gav ham Reisepenge. Han gik i Czarens Tjeneste, kjæmpede ved *Pultava*, vandt ridderligt Navn og Hæder. Siden da Danmark trængte til ham, vendte han igjen tilbage og blev en mægtig Mand i Kongens Hær og Raad.

42

[Herefter har **r1** kun ordene saaledes ... Stue, se *ndf.*; **k** har:]

»Med Guld hans Kjole var bræmmet,
Og Ordner skjulte hans Bryst,
Hans Kind af Solen var brunet
Men Øiet blev kjækt og lyst.«

synger Digteren*). Saaledes traadte han en Dag ind i Professorens tarvelige Stue, det var heller ikke

Professoren han denne Gang vilde tale med, det var igjen hans Jomfru Datter, *Ingeborg Vinding*, som gav ham Kysset, Indvielsen til hans Lykke; fjorten Dage der efter holdt Hr *Peter*[!] *Vendelboe Løvenørn* sit Bryllup.

Paa den danske Ø Fyen hærgede engang Fjenden slem; een Landsby var dog endnu forskaanet, men snart vilde ogsaa den blive plyndret og afbrændt. Et Par fattige Folk levede i et lavtliggende Huus i en Udkant af Byen. Det var en mørk Vinteraften; man ventede Fjenden og i den Angst toge de Psalmebogen og slog op i den for at se om den Psalme de først traf paa kunde give dem Raad eller Trøst. De aabnede Bogen og læste Psalmen: »Vor Gud han er saa fast en Borg.« Fuld af Fortrøstning sang de den og styrkede i Troen gik de tilsengs og sov i Herrens Varetægt. Da de om Morgenen vaagnede var der mørkt i Stuen, Daglyset kunde ikke trænge ind; de gik til Døren, den var ikke til at aabne, nu steg de op paa Loftet, fik der Laagen op og de saae at det var høi, lys Dag, men et tykt Sneefog havde om Natten indsneet det hele Huus og skjult det for Fjenden som ved Nattetid havde plyndret og afbrændt Byen. - Da foldede de taknemligt deres Hænder og gjentog Psalmen: »Vor Gud han er saa fast en Borg!« Gud Herren havde bevaret dem, reist af Sneen en Skandse om dem.

Der fortælles fra Nord-Sjælland et mørkt, tankevækkende Sagn. *Rørvig* Kirke ligger ud mod Sandhøiderne ved det stormfulde Kattegat. En Aften ankrede derude et stort Fartøi, man antog det for et russisk Krigsskib. Ud paa Natten blev der banket paa Præstegaardens Port og flere bevæbnede, formummede Personer befalede Præsten at tage sin Ordensdragt paa og at følge med dem ud til Kirken. De lovede ham en god Betaling, men brugte Trudslers om han vægrede sig. Han gik med. Kirken var oplyst, ubekjendte Folk samlede derinde og Alt i dyb Taushed. Foran Alteret ventede Brudgom og Brud i prægtige Klæder, som vare de af høi Stand, men Bruden var bleeg som en Dødning.

Da Vielsen vare tilende faldt et Skud og Bruden laae dræbt foran

*
- 43

Altaret. De toge Liget og droge alle bort med det. - Næste Morgen havde Skibet lettet. Ingen have, indtil vore Dage, fundet Forklaring paa denne Begivenhed; Præsten som oplevede den, indskrev det Oplevede i sin Bibel, der er gaaet i Arv til hans Slægt, den gamle Kirke [ligger] endnu mellem Klitterne ved det rullende Kattegat og Sagnet lever i Skrift og Minde.

Endnu et Kirke-Sagn maa jeg fortælle:

Der boede i *Danmark*, paa Øen Falster, en rig, fornem Frue, hun havde ingen Børn og hendes Slægt var ved at uddøe. Hun lod da, for en Deel af al sin Rigdom, bygge en prægtig stor Kirke og da den var fuldført og Altarlensene tændte, gik hun op til Altarbordet og bad, paa sine Knæ, Vorherre forunde hende, for hendes gudelige Gave, at hun maatte leve paa Jorden saalænge hendes Kirke stod. Og Aar gik hen. Hendes Slægtninger døde, hendes gamle Venner og Bekjendter, al Gaardens tidligere Tyende, laae i deres Grav; men hun, som havde gjort et saa daarligt Ønske, døde ikke. Slægt paa Slægt blev hende fremmet. Ingen nærmede hun sig, Ingen kom til hende. Hun henlevede i en lang Alderdom, sad forladt og ene; hendes Sandser sløvedes, hun var som en Sovende, men ikke død. Hver Juleaften blussede et Øieblik Livet op i hende og hun fik sit Mæle; da bød hun at de skulde lægge hende i en Egekiste og sætte den i aaben Begravelse i Kirken. Præsten skulde da hver Julenat indfinde sig for hende for at høre hendes Befaling. Og hun blev lagt i Kisten og den bragt hen i Kirken. Hver Julenat kom Præsten, som han skulde det, gjennem Koret hen til Kisten og løftede Laaget, for den gamle trætte Frue, som her laae uden Hvil: »Staaer end min Kirke?« Spurgte hun med bævende Røst; og paa Præstens Svar: »den staaer endnu!« sukkede hun dybt og sorigfuldt, sank tilbage og Præsten lod Laaget falde og kom igjen den næste Julenat, og igjen den næste og atter den næste. Nu er der ikke længer Steen paa Steen af Kirken, intet Spor af de begravne døde; nu voxer her paa Marken en stor Hvidtjørn, deilig i Blomster hvert Foraar, som var det Livets Opstandelses Tegn. Den groer, paa det Sted siger man hvor Kisten stod med den høifornemme Frue, hvor Støvet af hende blev Støv i Jorden.

Lærdommen heraf er let at udfinde: vær agtsom i dine Ønsker, de kunne bringe Straf og stor Fortræd, derom er endnu et Sagn, lysteligt at høre, men ikke lysteligt for Konen det fortælles om. Det var saadan en gammel Morlille der boede ikke langt fra Gadekjæret, derhen gik hun for at hente Vand i sin Krukke og mødte der en Dag, en kjon, fremmet Mand der lovede hende tre Ønskers Opfyldelse og da hun nu var temmelig svag tilfods, saa var hendes første Ønske, at Krukken selv maatte kunde gaae til Gadekjæret og 44 komme fyldt hjem; og da det var hende besværligt at faae sit Brænde kløvet, ønskede hun at Alt hvad hun slog paa maatte gaae istykker og da den Stump hun havde at spinde var saa kort, ønskede hun at Alt hvad hun trak i maatte blive længer og længer. Da hun nu kom hjem i sin Stue og Vandet var opbrugt, vilde hun forsøge om Krukken virkeligt kunde løbe til Gadekjæret og komme fyldt hjem, og det kunde den! da blev hun saa glad at hun slog Hænderne til Hofterne og de gik strax i Stykker saa at hun faldt om paa [Gulvet] og græd bitterligt. I sin Bedrøvelse strøg hun sig over Næsen, den kløede og hun trak i den, trak og trak til den blev saa lang at den hang hende ned i Skjødet. Det var en forfærdelig Ulykke saaledes at faae sine Ønsker opfyldt, men ganske lysteligt at høre derom, og da vi nu ere komne ind paa det lystelige vil jeg endnu fortælle et saadan Sagn om Trolde eller som han kaldes Bjergmanden, der blev narret af Bondens listige

Dreng.

Det er en gammel Folketroe, at da *Vorherre* udstødte de faldne Engle faldt nogle ned paa Høiene, derinde boe de og kaldes Bjergfolk eller Trolde; altid flygte og frygte de Tordenveiret, det er dem et Herrens Røst andre faldt i Ellemoserne, de kaldes Elverfolk og blandt disse ere Qvindfolkene saare deilige at see men ikke at lide paa, de ere ogsaa hule i Ryggen, som et Deigtrug. Andre faldt ned i gamle Gaarde og Huse, de bleve Dværge og Nisser; alle komme de dog stundom i Samqvem med Menneskene, derom er utallige Sagn, underlige at høre. Oppe i Jylland boede saaledes i en stor Høj en Bjergmand med en heel deel Puslinger.

[*Her begynder r3*].

[E]n af hans Døttre giftede sig med Smeden i Landsbyen. De[t] var en slem Smed, han pryglede sin Kone. Det blev hun [træt?] af og da han en Dag igjen vilde prygle hende, tog hun [en] Hestesko og brak den tvers over, saadanne Kræfter havde [hu]n og kunne have knækket ham med; det tog han sig til Eftertanke og slog hende ikke oftere; men da det rygtedes i Egnen blev hun ilde anset og kjendt som et Troldbarn. Ingen i Sognet vilde have Omgang med hende. Det fik Bjergmanden Nys om, og en Søndag, da Smeden og hans Kone stode med Sognefolkene paa Kirkegaarden og ventede Præsten, saae hun ud over Fjorden hvor en Taage hævede sig. »Nu kommer vor Fa'er!« sagde hun; »vred er han!« - Og han kom og vred var han. »Vil Du kaste dem til mig, eller vil Du tage imod dem!« spurgte han og saae med glubske Øine paa Kirkegjængerne. »Tage mod dem!« sagde hun, thi hun vidste at han ikke vilde tage lempeligt paa dem, naar de faldt i hans Hænder. Og Bjergmanden greb den Ene efter den Anden og kylede ham over Rygningen af Kirketaget, mens Datteren, paa den anden Side, tog lempeligt 45 imod dem. Fra den Tid kom hun godt ud af det med Sognefolkene. Alle vare de bange for Bjergmanden og der vare mange af hans Slags rundt om i Landet. Klogest var det at undgaae Klammeri, heller at føre sig Bekjendtskabet til Nytte. Troldfolkene havde jo store Kjedeler fyldte med Guldpenge, det var nok værd at faae en haandfuld af disse, men der til maatte man være snu og snildsom, og det var en Bondemand om hvem jeg skal fortælle, men hans Dreng var dog endnu snildere.

Bonden havde paa sin Mark en Høj, den vilde han ikke lade ligge udyrket, han pløiede den; men da kom Bjergmanden der boede i Høien og spurgte: »hvor tør Du pløie paa mit Loft?« - »Jeg vidste ikke at det var dit!« sagde Bonden, »men det er jo ikke gavnligt for nogen af os, at lade et saadant Stykke Jord ligge udyrket. Lad mig pløie og saae! og da tager Du i det ene Aar hvad der voxer over Jorden og jeg det som voxer i Jorden. I det andet Aar omvendt!« - Det bleve de enige om, og Bonden saae det ene Aar Gullerødder og det andet Aar Korn. Bjergmanden fik Toppen af Gullerødderne og Rødderne af Kornet. Saa levede de i god Forstaaelse. Men nu skulde der være Barnedaab i Bondensgaard. Bonden var i stor Forlegenhed, da han ikke godt kunde undgaae at indbyde Bjergmanden, som han levede i god Forstaaelse med: men tog Trolden mod Indbydelsen, da kom Bonden i slet Rygte hos Præsten og de andre Sognefolk. I hvor snu Bonden end ellers var, denne Gan[g] kunne han dog ikke hitte paa Raad; han talte derom [til] sin Svinedreng, han var den snildeste af dem begge. »Jeg skal nok hjælpe os!« sagde Drengen, tog saa en stor Sæk o[g gik] til Bjergmandshøien, bankede paa og blev indladt. Han kom for at indbyde til Barnegilde, sagde han. Bjergmanden tog derimo[d] og lovede at komme. »Jeg faaer vel ogsaa give Faddergave?« sagde han. »Det hører til!« sagde Drengen og aabnede Posen. Troldenøste Penge i den. »Er det nu nok?« Drengen løftede paa Sækken. »Mange give Mere, Faae give mindre!« - Og Bjergmanden øste nok en skovfuld Penge i den. »Er det nu nok?« - Drengen løftede paa Sækken. »Saadanne give de Fleste!« - Da bleve alle de Penge der vare i den store Penge-Kjedel heldt i Posen. »Ingen give Mere! de Fles[te] mindre!« - »Lad mig saa vide,« sagde Bjergmanden, »hvilke store Fremmede I faae!« - »Tre Præster og een Bisp!« sagde Drengen. »Det var stort! - men saadanne Herrer see kun efter Mad og Drikke, de give ikke Agt paa mig. Hvem kommer ellers?« - »Saa kommer *Moder Maria!*« - »Hm! hm! men der bliver vel for mig nok en Plads bag Ovnen! - nu og saa?« - »Ja, saa kommer *Vorherre!*« - »Hm! hm! hm! det var mægtigt det! dog saa høifornemme Gjæster komme silde og gaae tidligt. Jeg vil, medens 46 de ere inde, liste mig udenfor. Men hvad Musik skulle I have?« »Tr[om]memusik!« sagde Drengen. »Vor Fader har bestilt et svært Tordenveir, som vi skulle dandse efter! det bliver Trommemusik!« - »Ih, du Forfærdelige!« raabte Bjergmanden. »Siig din Husbond tak for Indbydelsen! men jeg bliver hjemme. Veed han dog ikke at Tordenveir og Tromme er mig og al min Slægt en Rædsel. Jeg gik engang i min Ungdom ud for at spadserere, da begyndte et Tordenveir at tromme, og jeg fik een af Trommestikkerne over Laarbenet, saa det knak. Jeg skal ikke mere til den Musik! Siig Tak og hils hjemme!« Og Drengen tog Posen paa Nakken, bragte Husbond den store Rigdom og Troldens venlige Hilsen.

Af saadanne Sagn have vi mange; nu kunne disse være nok for idag.

Hans Christian Andersen.